PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KRAKOWIE

RKR-61-31/13/BR- 10 /13 Kraków, dn. 27 listopada 2013 r.

DECYZJA Nr RKR - 34 /2013

I. Na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 2 pkt 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107 poz. 887)

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

1. **Po uprawdopodobnieniu** w toku postępowania przeprowadzonego pod zarzutem stosowania przez Gminną Spółkę Komunalną sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, że działania polegające na:

a) Stosowaniu w obrocie z konsumentami wzorców umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków zawierających postanowienie o treści:
Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę / za dostarczoną wodę i odprowadzane ścieki w terminie14 dni od daty wystawienia faktury**,** które określa uprawnienia odbiorcy usług niezgodnie z § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. Nr 127, poz. 886),

naruszają zakaz, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 powołanej na wstępie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

b) Stosowaniu w obrocie z konsumentami wzorców umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków zawierających postanowienie o treści:
„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*”,
które uprawnia Gminną Spółkę Komunalną sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze do wstrzymania świadczenia usług na rzecz odbiorcy w innych przypadkach, niż określone w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858, z późn. zm.)

naruszają zakaz, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 powołanej na wstępie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

2. **Po zobowiązaniu się** Gminnej Spółki Komunalnej sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia powyższym naruszeniom poprzez:

a) zaprzestanie stosowania we wzorcach umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków postanowienia wskazanego w pkt I.1 a) niniejszej decyzji i zastąpienia go postanowieniem o treści:

„*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wysłania faktury lub dostarczenia jej Odbiorcy w inny sposób, w szczególności przez inkasenta dokonującego odczytu*";

b) zaprzestanie stosowania we wzorcach umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków postanowienia wskazanego w pkt I.1 b) niniejszej decyzji i zastąpienia go postanowieniem o treści:

„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym, że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn stanowiących podstawę do odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego*";

c) Przedłożenie wszystkim konsumentom, z którymi umowy nadal obowiązują do podpisania umowy według nowego wzorca;

nakłada się na Gminną Spółkę Komunalną sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze **obowiązek wykonania tego zobowiązania**.

II. Na podstawie art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 2 ust. 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 107, poz. 887),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

ustala się termin wykonania zobowiązania, o którym mowa w pkt I.2 sentencji niniejszej decyzji na dzień 1 sierpnia 2014 r.

III. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 2 ust. 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 107, poz. 887),

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

nakłada się na Gminną Spółkę Komunalną sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze **obowiązek złożenia w terminie do dnia 18 sierpnia 2014 r. informacji o stopniu realizacji przyjętego zobowiązania** nałożonego w punkcie I.2 sentencji niniejszej decyzji, przy czym sprawozdanie powinno zawierać w szczególności:

1. informacje dotyczące ilości umów o:
   - zaopatrzenie w wodę ,
   - odprowadzanie ścieków,
   - zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

zawartych z odbiorcami w oparciu o kwestionowane wzorce na dzień uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji;

2. informacje dotyczące ilości odbiorców, z którymi podpisano umowy według nowych wzorców, a posiadali oni wcześniej zawarte umowy zawierające kwestionowane postanowienia w rozbiciu na odbiorców posiadających zawarte umowy o:
   - zaopatrzenie w wodę ,
   - odprowadzanie ścieków,
   - zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

3. kopie 10 przykładowych nowych umów o:
   - zaopatrzenie w wodę ,
   - odprowadzanie ścieków,
   - zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

zawartych z konsumentami, którzy posiadali zawarte umowy z postanowieniami kwestionowanymi przez Prezesa UOKiK.

4. kopie 5 przykładowych umów z nowymi odbiorcami zawartych po dacie uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

W dniu 10 lipca 2013 r. postanowieniem nr RKR-186/2013 Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura UOKiK w Krakowie (zwany dalej „Prezesem UOKiK”) wszczął postępowanie w sprawie stosowania przez przedsiębiorcę Gminną Spółkę Komunalną sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze (zwaną dalej „Spółką”) praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na bezprawnym działaniu przedsiębiorcy w związku ze stosowaniem we wzorcach umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków postanowień o treści:

1. „*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę, odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*”,
2. *„Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*”

- co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) – zwanej dalej ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów.

Wszczęcie postępowania poprzedziło przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego (sygn. akt RKR-400-6/12/BR) mającego na celu ustalenie stosowanych na terenie Gminy Lisia Góra zasad zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

Postanowieniem nr RKR-187/2013 z dnia 10 lipca 2013 r. zaliczone zostały w poczet dowodów informacje i dokumenty uzyskane przez Prezesa UOKiK w postępowaniu wyjaśniającym, prowadzonym pod sygnaturą akt RKR-400-6/12/BR, tj. :

- pismo Gminy Lisia Góra z dnia 15 maja 2012 r. wraz z załącznikami,
- pismo Gminnej Spółki Komunalnej sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze z dnia 15 czerwca 2012 r. (znak L.dz. 62/06/2012) z załącznikami.

Ustosunkowując się w dniu 29 lipca 2013 r. do zarzutów przedstawionych w postanowieniu o wszczęciu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (pismo Spółki znak: Ldz. 134/07/2013 k.79-90) Spółka wskazała, iż:

W przypadku zarzutu pierwszego uznaje stanowisko Prezesa UOKiK i zobowiązuje się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia naruszeniu. Równocześnie wyjaśniła, iż stosowany zapis: „*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*" jest co do zasady w przypadku Gminy Lisia Góra tożsamy z przepisem § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. Nr 127, poz. 886) – zwanego dalej rozporządzeniem taryfowym - ponieważ Spółka zatrudnia dwóch inkasentów, którzy niezwłocznie po dokonaniu odczytu drukują fakturę i wręczają ja odbiorcy.

Ilość faktur nieprzekazanych przez inkasentów wynosi około 10% całej ilości wystawionych faktur za wykonane usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzanie ścieków.

Również w przypadku zarzutu drugiego Spółka uznała stanowisko Prezesa UOKiK, iż wskazane postanowienia umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków dają jej szersze uprawnienia niż wynikają z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858, z późn. zm.) – zwanej dalej ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu - i zobowiązała się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżeniu naruszeniom. Wskazała, iż w dotychczasowej praktyce powodem rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków było zaleganie przez odbiorcę z należnościami za co najmniej pełne dwa okresy obrachunkowe następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty.

Ponadto zdarzały się jednostkowe przypadki odcięcia przyłącza wodociągowego i kanalizacyjnego w sytuacji stwierdzenia nielegalnego poboru wody lub nielegalnego odprowadzania ścieków.

Spółka zobowiązała się do uściślenia kwestionowanych zapisów w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami.

W związku z powyższym Spółka została wezwana w dniu 7 sierpnia 2013 r. (pismo znak: RKR-61-31/13/BR-4/13 k.91-92) do uszczegółowienia swojego zobowiązania poprzez przedłożenie nowych wzorców umów o zaopatrzenie w wodę, o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, o odprowadzanie ścieków.

W dniu 21 sierpnia 2013 r. (pismo znak: L.dz. 150/08/2013 k.93-105) Spółka przedłożyła nowe wzorce umów o zaopatrzenie w wodę, o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, o odprowadzanie ścieków.

W przedłożonych wzorcach umów w § 11 ust. 3 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”, § 10 ust. 3 „Umowy o odprowadzanie ścieków” i § 10 ust. 3 „Umowy o zaopatrzenie w wodę” znalazł się zapis „*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wysłania faktury lub dostarczenia jej Odbiorcy w inny sposób, w szczególności przez inkasenta dokonującego odczytu*”.

Ponadto w § 18 ust. 2 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”, § 15 ust. 2 „Umowy o odprowadzanie ścieków” i § 17 ust. 2 „Umowy o zaopatrzenie w wodę” znalazł się zapis: „*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym, że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn stanowiących podstawę do odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego*”.

Przyczyny odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego zostały zdefiniowane w § 16 ust. 1 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”, § 13 ust. 1 „Umowy o odprowadzanie ścieków” i § 15 ust. 1 „Umowy o zaopatrzenie w wodę” w sposób zgodny z treścią art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu.

Pismem z dnia 16 września 2013 r. (znak: L.dz. 168/09/2013 k.108) Spółka poinformowała o dokonaniu zmian w zapisie § 7 ust. 1 pkt 3 „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” i § 6 ust. 1 pkt 2 „Umowy o zaopatrzenie w wodę”.

W toku postępowania Prezes UOKIK ustalił następujący stan faktyczny:

Na terenie Gminy Lisia Góra działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków prowadzi Gminna Spółka Komunalna sp. z o.o. z siedzibą w Lisiej Górze (zwana dalej Spółką) zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym – Rejestrze Przedsiębiorców pod numerem KRS: 0000127541.

Usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków świadczone były na terenie Gminy Lisia Góra na podstawie „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”, „Umowy o zaopatrzenie w wodę”, zawieranej przez odbiorców usług ze Spółką (k.28-35 i k.53-56).

Jak wskazała Spółka od maja 2012 r., tj. po dacie wszczęcia przez Prezesa UOKiK postępowania wyjaśniającego mającego na celu ustalenie stosowanych na terenie Gminy Lisia Góra zasad zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków wzorce umów zostały zmienione. Ostatnia „Umowa o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” według starego wzorca została zawarta w dniu 30 kwietnia 2012 r. (pismo z dnia 15 czerwca 2012 r. L.dz. 62/06/2012 k.6-24).

Spółka przedłożyła obowiązujące do 30 kwietnia 2012 r. umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków i umowy o zaopatrzenie w wodę (k.13-24).

W dacie 20 kwietnia 2012 r. wprowadzone zostały nowe wzorce umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, o zaopatrzenie w wodę, o odprowadzanie ścieków, które zostały zastosowane następnie do zawierania umów z grupą odbiorców podłączanych do sieci kanalizacyjnej w związku z zakończoną inwestycją budowy sieci kanalizacyjnej prowadzoną na terenie Gminy Lisia Góra (k.28-35 i k.53-56).

Dla pozostałych odbiorców nowe wzorce umów zostały wprowadzone od dnia 2 maja 2012 r.

Spółka zaplanowała kompleksową wymianę umów w celu wyeliminowania z obrotu prawnego umów zawierających kwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Ostatnie umowy według wzorców zawierających postanowienia kwestionowane przez Prezesa UOKiK zostały zawarte w dniu 30 kwietnia 2012 r.

Obowiązujące do 30 kwietnia 2012 r. wzorce analizowanych umów zawierały między innymi następujące warunki:

1. Umowa o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków:

- § 11 ust. 3 „*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*"

- § 11 ust. 6 „*W przypadku nie dotrzymania terminów płatności określonych w fakturze, Spółka będzie obciążała Odbiorcę odsetkami ustawowymi zgodnymi z obowiązującymi przepisami"*

- § 18 ust. 2 „*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*"

2. Umowa o zaopatrzenie w wodę:

- § 10 ust. 3 „*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*"

- § 10 ust. 6 „*W przypadku nie dotrzymania terminów płatności określonych w fakturze, Spółka będzie obciążała Odbiorcę odsetkami ustawowymi zgodnymi z obowiązującymi przepisami"*

- § 17 ust. 2 „*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*".

Spółka w pismach z dnia 29 lipca 2013 r. (znak: L.dz. 134/07/2013) (k.79-79-90), z dnia 21 sierpnia 2013 r. (znak: L. dz. 150/08/2013) (k.93-105) i dodatkowo z dnia 16 września 2013 r. (znak: L.dz. 168/09/2013) (k.108) zobowiązała się do podjęcia działań mających na celu zapobieżenie wykazanym przez Prezesa UOKiK naruszeniom, tj. dokonania zmiany zakwestionowanych postanowień we wzorcach umów i podpisywania umów według nowych wzorców z nowymi odbiorcami i odbiorcami, z którymi podpisane były umowy według wzorców zawierających kwestionowane postanowienia. Przedsiębiorca wskazał, iż wprowadził już do obrotu prawnego nowe wzorce umów niezawierające kwestionowanych przez Prezesa UOKiK postanowień, a wymianę umów zawierających kwestionowane postanowienia rozpocznie z datą uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji i zakończy do dnia 1 sierpnia 2014 r. Do wymiany pozostało 5 300 umów (k.93).

Kwestionowane postanowienie o treści:

„*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*"

zostało zastąpione postanowieniem (k.94-105)

„*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wysłania faktury lub dostarczenia jej Odbiorcy w inny sposób, w szczególności przez inkasenta dokonującego odczytu*”

Kwestionowane postanowienie o treści:

„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*”

zostało zastąpione postanowieniem:

„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym, że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn stanowiących podstawę do odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego*”

Zgodnie z treścią § 16 ust. 1 nowego wzorca „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków”:
„*Spółka ma prawo do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, Gminy oraz odbiorcy, jeżeli:*
1) przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2) odbiorca nie uiścił opłat za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległych opłat;
3) jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
4) został stwierdzony nielegalny pobór wody lub nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych”.

Stosownie do § 13 ust. 1 nowego wzorca „umowy o odprowadzanie ścieków”
„*Spółka ma prawo do zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, Gminy oraz odbiorcy, jeżeli:*
1) przyłącze kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2) odbiorca nie uiścił opłat za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległych opłat;
3) jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
4) został stwierdzone nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych urządzeniach pomiarowych”.

Jak stanowi § 15 ust. 1 nowego wzorca „Umowy o zaopatrzenie w wodę”
„*Spółka ma prawo do odcięcia dostawy wody po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, Gminy oraz odbiorcy, jeżeli:*
1) przyłącze wodociągowe wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2) odbiorca nie uiścił opłat za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległych opłat;
3) został stwierdzony nielegalny pobór wody, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych”.

Nowe wzorce umów niezawierające kwestionowanych przez Prezesa UOKiK postanowień zostały opracowane i wprowadzony do obrotu prawnego w maju 2012 r. Wymiana umów zawierających kwestionowane postanowienia zakończona zostanie do dnia 1 sierpnia 2014 r. Do wymiany pozostało 5 300 umów.

W dniu 13 listopada 2013 r. Spółka została zawiadomiona o zakończeniu zbierania materiału dowodowego i możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy.
Strona nie skorzystała z możliwości zapoznania się z aktami.

Mając powyższe ustalenia na uwadze Prezes UOKIK zważył, co następuje:

Interes publiczny

Treść art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ogranicza zastosowanie jej przepisów wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Oznacza to, że warunkiem koniecznym do uruchomienia procedur i zastosowania instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców - naruszając jej przepisy – stanowią potencjalne zagrożenie interesu publicznego nie zaś interesu jednostki lub grupy.

Takie stanowisko konsekwentnie prezentuje Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej zwany „SOKiK"), który w wyroku z dnia 27 czerwca 2001r. (sygn. akt XVII Ama 92/00) stwierdził, że „*interes publiczny w postępowaniu administracyjnym nie jest pojęciem jednolitym i stałym. W każdej sprawie winien on być ustalony i konkretyzowany co do swych wymagań. Organ administracji – Prezes Urzędu winien być w toku postępowania i przy wydawaniu decyzji rzecznikiem tego interesu, albowiem wynika to z jego zadań w strukturze administracji publicznej – art. 7 k.p.a. Publiczny znaczy dotyczący ogółu, dotykający ogółu a nie jednostki, czy też określonej grupy. A zatem podstawą do zastosowania przez Prezesa Urzędu przepisów ustawy o ochronie (...) winno być uprzednie stwierdzenie, że został naruszony interes publicznoprawny, a nie interes prawny jednostki czy też grupy*".

Należy dodać także, iż Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 lutego 2004r. (sygn. akt III SK 2/04) stwierdził, że naruszenie indywidualnego interesu (w powołanym wyroku – konsumenta), nie wyklucza dopuszczalności równoczesnego uznania, że dochodzi do naruszenia publicznego zbiorowego interesu.

Z kolei w wyroku z dnia 5 czerwca 2008 r. (sygn. akt III SK 40/07) Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że „*ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów chroni istnienie mechanizmu konkurencji, jako optymalnego sposobu podziału dóbr w społecznej gospodarce rynkowej, zatem każde działanie wymierzone w ten mechanizm, godzi w interes publiczny*".

Kwestionowane zasady prowadzenia działalności zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków były stosowane w sposób powszechny. Tym samym praktyki te wymierzone były w każdego aktualnego i przeszłego odbiorcę – konsumenta - zainteresowanego korzystaniem z usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Gminy Lisia Góra. Korzystanie z w/w usług odbywa się bowiem – zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, na podstawie pisemnej umowy zawartej między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług.

Odbiorcami usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków w znaczącej mierze są osoby fizyczne nabywające te usługi na potrzeby własne,

którym - na gruncie art. 4 ust. 12 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 22^1 Kodeksu cywilnego (zwanego dalej K.c.) - przysługuje status konsumenta, tj. osoby fizycznej dokonującej czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą i zawodową.

Wobec powyższego, uznać należy za udowodnione, iż w niniejszej sprawie doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Uznanie określonego działania przedsiębiorcy za niezgodne z zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wymaga wykazania, że spełnione zostały kumulatywnie następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- zachowanie przedsiębiorcy nosi znamiona bezprawności,
- praktyka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów.

Spółka odpowiadając na zarzuty postawione w postanowieniu o wszczęciu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów złożyła zobowiązanie do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia zarzucanym naruszeniom. Wobec powyższego w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a co za tym idzie niezbędne będzie jedynie uprawdopodobnienie, a nie wykazanie, przez Prezesa UOKiK na podstawie okoliczności sprawy i innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania, że Spółka stosuje praktyki, o których mowa w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorcę rozumie się między innymi przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) wynika, że przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, która we własnym imieniu wykonuje działalność gospodarczą.

W rozważanym przypadku podmiot będący stroną postępowania bez wątpienia posiada status przedsiębiorcy, gdyż jest to spółka prawa handlowego prowadząca działalność gospodarczą na podstawie wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, a więc podmiot prawa odznaczający się wyodrębnieniem organizacyjnym i majątkowym, prowadzący we własnym imieniu działalność gospodarczą. Zachowania niniejszego podmiotu podlegają zatem kontroli dokonywanej na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Bezprawność działań

Drugą przesłanką, jaką należy uprawdopodobnić w przypadku naruszenia zakazu określonego w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest bezprawność podejmowanych przez przedsiębiorcę zachowań. Bezprawność ujmowana jest

jako sprzeczność z obowiązującymi przepisami prawa. Praktyki przedsiębiorcy, by zakwalifikować je jako naruszające zbiorowe interesy konsumentów, „*muszą być zatem wymierzone w uprawnienia, jakie konsumentom przyznają obowiązujące przepisy prawa*" (tak: Uchwała SN z dnia 13 lipca 2006 r. sygn. akt III SZP 3/06).

Porządek prawny, którego naruszenie może wypełniać dyspozycję art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, obejmuje normy prawa powszechnie obowiązującego, a także nakazy i zakazy wynikające z zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów (tak: wyrok SOKiK z dnia 13 listopada 2007 r. sygn. akt XVII AmA 45/07).

Same przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Art. 24 tej ustawy nie ma samodzielnego znaczenia prawnego, lecz powinien być interpretowany oraz stosowany w określonym kontekście normatywnym. W związku z tym, w celu konkretyzacji przesłanki bezprawności należy sięgnąć do przepisów innych ustaw. Na ich podstawie możliwe jest dokonanie oceny działań przedsiębiorcy w aspekcie ich zgodności z prawem (tak: wyrok SOKiK z dnia 23 czerwca 2006 r. sygn. akt XVIII AmA 32/05).

W art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ustawodawca wskazał przykładowe rodzaje praktyk, które naruszają zbiorowe interesy konsumentów, zaliczając do nich stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.) (zwanej dalej K.p.c.), naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji. Katalog ten nie jest jednak wyczerpujący. Ustawodawca posłużył się tutaj terminem „*w szczególności*", co oznacza, że ma on charakter przykładowy. Zamiarem ustawodawcy było uznanie za praktykę określoną w art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów działań, które naruszyły przepisy innych aktów prawnych. Oprócz praktyk wskazanych bezpośrednio przez ustawodawcę w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów „*za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów można uznać zachowania naruszające przepisy innych ustaw, które nakładają na przedsiębiorcę określone obowiązki względem konsumenta. Zdaniem Sądu Najwyższego zachowania takie (...) stanowią bowiem jednocześnie zachowania bezprawne i skutkują zniesieniem, ograniczeniem lub zniekształceniem praw konsumentów, wpływając tym samym na chronioną przez przepis obowiązującego prawa sferę ich interesów*" (tak: Uchwała SN z dnia 13 lipca 2006 r. sygn. akt III SZP 3/06).

Podkreślenia wymaga także, że bezprawność jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga zatem kwestia, czy zachowanie przedsiębiorcy było zgodne, czy też niezgodne z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. O bezprawności działania decyduje całokształt okoliczności konkretnego stanu faktycznego (tak: wyrok SN z dnia 8 maja 2002 r. sygn. akt I PKN 267/2001).

Dla stwierdzenia bezprawności działania przedsiębiorcy bez znaczenia pozostaje strona podmiotowa czynu, a zatem wina sprawcy (w znaczeniu subiektywnym, oznaczającym wadliwość procesu decyzyjnego sprawcy) i stopień tej winy, a także świadomość istnienia naruszonych norm prawnych.

Bezprawność działań przedsiębiorcy w przypadku zarzutu określonego w pkt I.1 a) sentencji decyzji

Praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów analizowana w tym punkcie decyzji polega na zamieszczeniu we wzorcach umów postanowień zgodnie z którymi

Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę / odprowadzane ścieki w terminie14 dni od daty wystawienia faktury.

Stosownie do treści przepisu § 17 ust. 1 rozporządzenia taryfowego, termin zapłaty za usługi z zakresu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków określony w fakturze, powinien wynosić co najmniej 14 dni licząc od dnia jej *„wysłania lub dostarczenia w inny sposób”*. A zatem minimalny obowiązek, jaki przepis ten nakłada na przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, to wysłanie faktury konsumentowi nie później niż 14 dni przed terminem płatności wskazanym w rachunku.

Natomiast kwestionowane postanowienie, stosowane w umowach zawieranych przez Spółkę - wbrew obowiązującym przepisom – nakłada na konsumentów obowiązek uiszczenia należności w terminie14 dni od daty wystawienia faktury, bez względu na to, kiedy zostanie ona wysłana odbiorcom. Co za tym idzie postanowienie to nie gwarantuje, iż wysłanie lub dostarczenie faktury do konsumenta nastąpi w terminie 14 dni przed datą płatności widniejącą na rachunku, a zatem nie gwarantują, że termin płatności określony w fakturze będzie – stosownie do treści § 17 ust. 1 rozporządzenia taryfowego – nie krótszy niż 14 dni od daty jej wysłania lub dostarczenia w inny sposób. Może to doprowadzić do sytuacji, w której przysługujący konsumentowi termin na uregulowanie należności ulegnie skróceniu, w konsekwencji wysłania lub doręczenia faktury konsumentowi w terminie późniejszym, niż 14 dni przed datą płatności. W analizowanych postanowieniach Spółka samodzielnie ustala datę uiszczenie należności przez konsumenta, jak również sama decyduje o dacie wysłania (doręczenia) faktury/rachunku konsumentowi. Wyłącznie od Spółki zależy zatem, jakim czasem dysponować będą odbiorcy jej usług, aby uregulować należności za dostawę wody lub odbiór ścieków. Tym samym może dochodzić do sytuacji, w których w wyniku wysłania lub doręczenia faktur/rachunków w terminie późniejszym niż 14 dni przed datą ich płatności, przysługujące konsumentom terminy na uregulowanie należności będą na tyle krótkie, że nawet przy dochowaniu należytej staranności nie będą w stanie dokonać zapłaty w terminie podanym na fakturze/rachunku. W skrajnych zaś przypadkach rachunki (faktury) mogą być doręczane konsumentom nawet po terminach płatności.

Zauważyć należy, że do opisywanego powyżej naruszenia dochodzi niezależnie od tego, w jaki sposób w praktyce odbywa się doręczanie faktur konsumentom. Podkreślić bowiem należy, że dla naruszenia zakazu określonego w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie jest konieczne faktyczne wystąpienie na rynku skutków określonej praktyki. Wystarczające jest, że istnieje zagrożenie wystąpienia takich skutków, gdyż zadaniem Prezesa UOKiK jest nie tylko eliminowanie skutków działań stanowiących praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, ale również przeciwdziałanie ich wystąpieniu. Kluczowe znaczenie ma natomiast okoliczność, iż na podstawie analizowanych wzorców umów Spółka może arbitralnie ustalać terminy, w których dokonywana będzie wysyłka lub doręczanie rachunków odbiorcom usług i nie można wykluczyć sytuacji, iż następować to będzie w terminach późniejszych niż 14 dni przed datą płatności wskazaną na rachunku. W konsekwencji stosowania zakwestionowanych postanowień może dochodzić do takiej sytuacji, że konsumenci, nie z własnej winy, nie będą w stanie terminowo wywiązywać się z obowiązku zapłaty na rzecz Spółki. Taki stan rzeczy z kolei, zgodnie z zapisami cytowanych w stanie faktycznym postanowień § 10 ust. 6 umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków i § 11 ust. 6 umowy o zaopatrzenie w wodę, daje Spółce prawo żądania od odbiorców jej usług zapłaty odsetek ustawowych.

Uwzględniając powyższe ustalenia i wnioski uznać należy, że oceniana praktyka Spółki jest bezprawna, ponieważ stanowi naruszenie przepisu § 17 ust. 1 rozporządzenia taryfowego. Stanowisko takie znajduje odzwierciedlenie w dotychczasowym orzecznictwie, zarówno Prezesa UOKiK (tak: decyzja Prezesa UOKiK: Nr RKT-41/2010 z dnia 30 listopada 2010 r.

oraz Nr RKR-20/2009 z dnia 14 października 2009 r.), jak również SOKiK (tak: wyrok SOKiK z dnia 27 maja 2009 r. sygn. akt: XVII Ama 82/08).

Dokonując powyższej oceny w zakresie bezprawności analizowanych postanowień Prezes UOKiK uprawdopodobnił zatem pierwszą przesłankę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stosowanych przez Spółkę.

Bezprawność działań przedsiębiorcy w przypadku zarzutu określonego w pkt I.1 b) sentencji decyzji

W przedmiotowym postępowaniu drugi postawiony Spółce zarzut stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, który należy uprawdopodobnić dotyczy tego, iż we wzorcach umów o świadczenie usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków stosowanych w obrocie z konsumentami zamieszczono postanowienia o następującej treści:

„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*”, co może być niezgodne z art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu i może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Analizując przesłankę bezprawności kwestionowanego zachowania Spółki należy wskazać, iż zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu dostarczanie wody lub odprowadzanie ścieków odbywa się na podstawie pisemnej umowy o dostarczanie wody lub odprowadzanie ścieków zawartej między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług.

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 3 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu umowa o dostarczanie wody lub odprowadzanie ścieków musi w szczególności regulować okres jej obowiązywania oraz odpowiedzialność za niedotrzymanie warunków umowy, w tym warunków wypowiedzenia. Należy zaznaczyć, iż warunki wypowiedzenia, które muszą zostać określone w umowie, odnoszą się jedynie do sytuacji, kiedy niedotrzymane zostaną warunki umowy.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może odciąć dostawę wody lub zamknąć przyłącze kanalizacyjne, jeżeli:

1. przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2. odbiorca usług nie uiścił należności za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;
3. jakość odprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
4. został stwierdzony nielegalny pobór wody, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych.

Formułując powyższy przepis ustawodawca nie posłużył się terminem „*w szczególności*” lub podobnym. Oznacza to, że ww. katalog ma charakter zamknięty. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne nie może zaprzestać świadczenia usług na rzecz odbiorców w innych przypadkach niż określone w ustawie.

Rozwiązanie umowy oznacza w praktyce zaprzestanie świadczenia usługi dostarczania wody lub odprowadzania ścieków.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 3 sierpnia 2012 r. (sygn. akt VI Aca 354/12) w uzasadnieniu stwierdził, iż *„przy ustawowym obowiązku przedsiębiorstwa do zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomość została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy wynikającym z art. 6 ust. 2 w/w ustawy,* ***tylko w przypadkach określonych w art. 8 możliwe jest wypowiedzenie umowy****. Ma rację bowiem Sąd Okręgowy, że wypowiedzenie umowy skutkuje odcięciem dostaw wody lub zamknięciem przyłącza kanalizacyjnego, a więc powoduje konsekwencje przewidziane w art. 8 ust. 1 ustawy, bo obowiązek świadczenia wynika z łączącego strony stosunku zobowiązaniowego”.*

W ocenie Prezesa UOKiK brzmienie postanowienia umownego, zgodnie z którym umowa może być rozwiązana przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne z *„przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę”,* (co skutkuje odcięciem dostawy wody i zamknięciem przyłącza kanalizacyjnego) nie znajduje odzwierciedlenia w brzmieniu art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu.

Zdarzenia, objęte hipotezami powołanego wyżej przepisu obejmują bowiem ściśle określone sytuacje, w których może nastąpić odcięcie dostawy wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego. Nie odnoszą się one w sposób ogólny do niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez odbiorcę, w przypadku innym niż określa to ustawa. Oznacza to, że kwestionowane postanowienie umowne może statuować możliwość przekroczenia przez Spółkę jej ustawowych kompetencji jako dostawcy usług wodociągowych i kanalizacyjnych w zakresie możliwości wstrzymania świadczenia usług. Postanowienie to przewiduje bowiem możliwość podjęcia działań powodujących odcięcie dostaw wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego w nieokreślonych sytuacjach, które mogły nie zostać objęte art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu.

Okoliczności naruszenia postanowień umowy przez konsumenta bez wskazania rodzaju naruszeń są dużo szersze niż wymienione w sposób enumeratywny w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu przesłanki pozwalające na odcięcie dostawy wody i wstrzymanie odbioru ścieków. Skoro ustawodawca w treści w/w przepisu przewidział określone sankcje za określone naruszenia, za niedopuszczalne należy uznać, aby Spółka w treści umowy określała inne zasady rozwiązania umowy niż określone przez ustawodawcę i sankcje o większej wadze za mniejsze naruszenia.

Rozwiązanie umowy przez złożenie oświadczenia przez jedną ze stron umowy, czyli również Spółkę, powoduje brak pewności nieprzerwanego świadczenia usług przez Spółkę w przypadku dóbr o charakterze powszechnym, kiedy to ustawodawca przewidział dla dostawcy usług ściśle określone przypadki zaprzestania ich świadczenia. Takie postanowienie daje Spółce rolę decyzyjną w zakresie świadczenia usług w dużo szerszym zakresie niż zezwalają na to przepisy. Stwarza to dla odbiorcy ryzyko nagłego pozbawienia go możliwości korzystania z usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

Naruszenie postanowień umowy wyrażać się może w postaci uchybień, w stosunku do których nieadekwatne są tak poważne konsekwencje jak wypowiedzenie umowy i wstrzymanie świadczenia usług przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Pojęcie „*niewykonania lub nienależytego wykonania*” jest pojęciem nieostrym i stwarza dla odbiorcy usług ryzyko daleko idącej uznaniowości zachowania Spółki, która ma swobodę w zakresie interpretacji tego pojęcia.

Stąd w ocenie Prezesa UOKiK uprawdopodobnione zostało, iż pozbawienie konsumentów przysługującej im z mocy ustawy ochrony przed odcięciem dostawy wody lub

odprowadzaniem ścieków, będącym skutkiem rozwiązania umowy na skutek wypowiedzenia jej przez przedsiębiorcę, poprzez sprzeczne z art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu określenie we wzorcu umowy przypadku, w którym Spółka może odciąć przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne, świadczy że spełniona została przesłanka bezprawności niezbędna do uprawdopodobnienia, iż doszło do naruszenia przez Spółkę art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiują pojęcia „*zbiorowego interesu konsumentów*". Uregulowanie art. 24 ust. 3 tej ustawy stanowi jedynie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Z całą pewnością mamy do czynienia ze zbiorowym interesem konsumentów wówczas, gdy działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy dotyczy, bądź może dotyczyć nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zindywidualizować. Ponadto, godzenie w zbiorowe interesy konsumentów może polegać zarówno na ich naruszeniu, jak i na zagrożeniu ich naruszenia. Dla stwierdzenia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów istotne jest ustalenie, że konkretne działanie przedsiębiorcy nie ma ściśle określonego adresata, lecz jest kierowane do nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów. Oznacza to, że nie ilość faktycznych, potwierdzonych naruszeń, ale przede wszystkim ich charakter, a w związku z tym możliwość (chociażby tylko potencjalna) wywołania negatywnych skutków wobec określonej zbiorowości, przesądza o naruszeniu zbiorowych interesów konsumentów. Powyższe stanowisko jest trwale utrzymywane w orzecznictwie SOKiK (tak: wyroki SOKiK: z dnia 4 lipca 2001 r. sygn. akt: XVII Ama 108/00 oraz z dnia 23 lutego 2002 r. sygn. akt: XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który stwierdził, że *„nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów"*.

Analizowane wzorce umów są stosowane przez Spółkę przy nawiązywaniu stosunków prawnych z klientami, zainteresowanymi zaopatrzeniem w wodę lub odbiorem ścieków za pośrednictwem sieci wodociągowo – kanalizacyjnej eksploatowanej przez Spółkę. Stroną takich umów mogą być zarówno dotychczasowi klienci Spółki, jak również wszyscy potencjalni jej klienci. Zatem krąg adresatów analizowanych wzorców umów nie jest z góry określony. Biorąc natomiast pod uwagę, że klienci Spółki nie mają wpływu na zapisy zawieranych z nimi umów o dostarczanie wody lub odprowadzanie ścieków, gdyż nie są one z nimi indywidualnie negocjowane, uznać należy, że wszelkie zawarte w nich bezprawne zapisy godzą w interesy ekonomiczne lub prawne konsumentów.

W odniesieniu do specyfiki niniejszej sprawy zauważenia wymaga również, iż usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków są usługami o charakterze użyteczności publicznej. Z uwagi na swój charakter usługi te są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania wszystkich gospodarstw domowych. Natomiast dostęp do bieżącej wody to podstawowa życiowa potrzeba każdego człowieka (tak: wyrok SOKiK z dnia 20 marca 2008 r., sygn. akt XVII AmA 78/07). Oznacza to, że usługi zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków powinny być świadczone w sposób powszechny i ciągły, a każdy odbiorca powinien mieć zapewniony

pełny dostęp do tych usług, o ile spełnia określone w przepisach prawa wymagania. Wymagania te określone zostały w art. 6 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu, zgodnie z którym przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne jest obowiązane do zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomość przyłączona została do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, iż uprawdopodobnione zostało, że działania Spółki, o których mowa w pkt I.1a) i I.1b) sentencji niniejszej decyzji stanowią praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zobowiązanie przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione, że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24, a przedsiębiorca zobowiąże się do podjęcia określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom Prezes Urzędu może, w drodze decyzji nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań.

W toku przeprowadzonego postępowania Spółka przedstawiła zobowiązanie do podjęcia określonych działań zmierzających do zapobieżenia naruszeniom interesów konsumentów.

Spółka w pismach z dnia 29 lipca 2013 r. (znak: L.dz. 134/07/2013) (k.79-79-90), z dnia 21 sierpnia 2013 r. (znak: L. dz. 150/08/2013) (k.93-105) i dodatkowo z dnia 16 września 2013 r. (znak: L.dz. 168/09/2013) (k.108) zobowiązała się do podjęcia działań mających na celu zapobieżenie zarzucanym naruszeniom, tj. dokonania zmiany zakwestionowanych postanowień we wzorcach umów i podpisywania umów według nowego wzorca z nowymi odbiorcami i odbiorcami, z którymi podpisane były umowy według wzorców zawierających kwestionowane postanowienia. Przedsiębiorca wskazał, iż wprowadził już do obrotu prawnego nowe wzorce umów niezawierające kwestionowanych przez Prezesa UOKiK postanowień, a wymianę umów zawierających kwestionowane postanowienia rozpocznie z datą uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji i zakończy do dnia 1 sierpnia 2014 r. Do wymiany pozostało 5 300 umów.

Kwestionowane postanowienie o treści:

„*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*”

zostało zastąpione postanowieniem

„*Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie 14 dni od daty wysłania faktury lub dostarczenia jej Odbiorcy w inny sposób, w szczególności przez inkasenta dokonującego odczytu*”

Kwestionowane postanowienie o treści:

„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę*”

zostało zastąpione postanowieniem:

„*Umowa może być wypowiedziana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym, że Spółka może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn stanowiących podstawę do odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego*"

Zgodnie z treścią § 16 ust. 1 nowego wzorca „Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków":
„*Spółka ma prawo do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, Gminy oraz odbiorcy, jeżeli:*
1) przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2) odbiorca nie uiścił opłat za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległych opłat;
3) jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
4) został stwierdzony nielegalny pobór wody lub nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych".

Stosownie do § 13 ust. 1 nowego wzorca „umowy o odprowadzanie ścieków"
„*Spółka ma prawo do zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, Gminy oraz odbiorcy, jeżeli:*
1) przyłącze kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2) odbiorca nie uiścił opłat za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległych opłat;
3) jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
4) został stwierdzone nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych urządzeniach pomiarowych".

Jak stanowi § 15 ust. 1 nowego wzorca „Umowy o zaopatrzenie w wodę"
„*Spółka ma prawo do odcięcia dostawy wody po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, Gminy oraz odbiorcy, jeżeli:*
1) przyłącze wodociągowe wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
2) odbiorca nie uiścił opłat za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległych opłat;
3) został stwierdzony nielegalny pobór wody, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych".

Spółka rozpoczęła stosowanie nowych wzorców umów od maja 2012 r. Równocześnie Spółka zobowiązała się do wymiany zawartych z konsumentami umów zawierających kwestionowane postanowienia w okresie od dnia uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji do dnia 1 sierpnia 2014 r. Do wymiany pozostało 5 300 umów.

W ocenie Prezesa UOKiK działania objęte złożonym przez Spółkę zobowiązaniem zmierzają do zapobieżenia zarzucanym jej naruszeniom art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Zmiana stosowanych wzorców umów oraz wymiana umów dotychczas zawartych z odbiorcami usług doprowadzą bowiem do wyeliminowania zakwestionowanych warunków świadczenia usług. Również określony przez Spółkę termin na wykonanie podjętego zobowiązania w ocenie Prezesa UOKiK uznać należy, za uzasadniony.

Tak więc w odniesieniu do naruszeń uprawdopodobnionych w niniejszej decyzji Spółka podjęła działania zmierzające do zapobieżenia tym naruszeniom oraz złożyła zobowiązanie do ich pełnego zrealizowania. W toku postępowania prowadzonego przez Prezesa UOKiK Spółka przygotowała nowe wzorce umów w sposób uwzględniający zastrzeżenia zgłoszone przez Prezesa UOKiK i wprowadziła je do obrotu. Jak oświadczyła przystąpi do wymiany zawartych umów na umowy niezawierające kwestionowanych postanowień w dacie uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji (k.7).

W orzecznictwie SOKiK dotyczącym praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przyjmuje się, że brak zmiany wszystkich umów, mimo zmiany wzorca - wyklucza uznanie, że przedsiębiorca zaniechał praktyki (tak: wyrok SOKiK z dnia 16 kwietnia 2007 r. sygn. akt XVII Ama 53/06). Ustalenie, że przedsiębiorca zawiera umowy z nowymi kontrahentami nie zawierające już postanowień, które mogą być uznane za przejaw stosowania tego rodzaju praktyk, w tym ustalenie, że przedsiębiorca dokonał zmiany wzorca umów, nie jest wystarczającym warunkiem jednoczesnego stwierdzenia zaniechania dotychczas stosowanej praktyki.

W analizowanej sprawie Spółka zadeklarowała dokonanie zmiany wszystkich dotychczas obowiązujących umów mające na celu dostosowanie ich do zmienionych wzorców, w okresie do dnia 1 sierpnia 2014 r.

W tej sytuacji Prezes UOKiK orzekł, jak w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

Ad II sentencji decyzji

Zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes UOKiK może określić termin wykonania zobowiązania.

Określając w niniejszej sprawie termin wykonania zobowiązania do dnia 1 sierpnia 2014 r. Prezes UOKiK uwzględnił nie tylko okres wykonania zobowiązania wskazany przez Spółkę, lecz również wziął pod uwagę ilość konsumentów, którym mają być przedłożone do podpisania nowe umowy i warunki w jakich Spółka prowadzi działalność.

Uwzględniając powyższe, orzeczono jak w pkt II sentencji decyzji.

Ad III sentencji decyzji

Stosownie do art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w decyzji, o jakiej mowa w ust. 1, Prezes UOKiK nakłada na przedsiębiorcę obowiązek składania w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań.
Spółka zobowiązana została do złożenia, w terminie do dnia 18 sierpnia 2014 r. informacji o stopniu realizacji przyjętego zobowiązania nałożonego w punkcie I.2 sentencji niniejszej decyzji, przy czym sprawozdanie powinno zawierać w szczególności:

1. informacje dotyczące ilości umów o:
   - zaopatrzenie w wodę ,
   - odprowadzanie ścieków,
   - zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

   zawartych z odbiorcami w oparciu o kwestionowane wzorce na dzień uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji;

2. informacje dotyczące ilości odbiorców, z którymi podpisano umowy według nowych wzorców, a posiadali oni wcześniej zawarte umowy zawierające kwestionowane postanowienia w rozbiciu na odbiorców posiadających zawarte umowy o:
   - zaopatrzenie w wodę ,
   - odprowadzanie ścieków,
   - zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

3. kopie 10 przykładowych nowych umów o:
   - zaopatrzenie w wodę ,
   - odprowadzanie ścieków,
   - zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

zawartych z konsumentami, którzy posiadali zawarte umowy z postanowieniami kwestionowanymi przez Prezesa UOKiK .

4. kopie 5 przykładowych umów z nowymi odbiorcami zawartych po dacie uprawomocnienia się niniejszej decyzji

W związku z powyższym orzeczono jak w punkcie III sentencji niniejszej decyzji.

POUCZENIE:
Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479^{28} § 2 K.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Krakowie, 31 - 011 Kraków, Plac Szczepański 5.

z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymują:

1. Gminna Spółka Komunalna sp. z o.o.
ul. Rolnicza 39
33-140 Lisia Góra

2. a/a RKR